

การรับรู้เกี่ยวกับการได้รับวัคซีนในวัยเด็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

คมสันต์ สมเทพ¹, เสาวนันท์ บำเรอราช², พรรษ โนนจ้อย²

¹กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองระเวียง

²ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Perception Regard to Childhood Vaccination in Junior High School Students from Extended Schools in Nonthai District, Nakhonratchasima Province

Khomsan Somthep¹, Sauwanan Bumrerraj², Pat Nonjui²

¹Division of Public Health and the Environment Nongraviang Subdistrict Administrative Rganization Mueang Nakhon Ratchasima Nakhon Ratchasima 30000

²Department of Community Medicine, Faculty of Medicine, Khon Kaen University

หลักการและวัตถุประสงค์: การที่ผู้ให้บริการทราบประวัติ วัคซีนในวัยเด็กของตนเป็นหนึ่งวิธีการที่จะช่วยลดการจ่าย วัคซีนที่ไม่จำเป็นได้ ตัวอย่างเช่น พบว่าในพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา มีความครอบคลุมของ วัคซีนในวัยเด็กร้อยละ 100 แต่ก็มีผู้ป่วยกลุ่มอายุ 12-22 ปี ที่ได้รับวัคซีนบาดทะยัก เมื่อเกิดบาดแผลถึง 26 ราย ซึ่งน่า จะเป็นการได้รับวัคซีนบาดทะยักที่ไม่จำเป็น การศึกษาครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการได้รับวัคซีนใน วัยเด็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเพิ่งได้รับวัคซีน บาดทะยักครั้งสุดท้ายในช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีการศึกษา: เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ในนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอ โนนไทย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 228 ราย โดยใช้ แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับการได้รับวัคซีนในวัยเด็ก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาส ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมาและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติร้อยละ และความถี่

ผลการศึกษา: กลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 53.2 ทราบว่า ตนเองได้รับวัคซีนในวัยเด็ก ในจำนวนนักเรียนที่ตอบว่า ทราบว่าได้รับวัคซีนในวัยเด็กร้อยละ 38.3 จากผู้ปกครอง บอกร้อยละ 32.7 จากการเห็นประวัติวัคซีนตนเอง และ ร้อยละ 29 จากครูบอก

Background and Objective: Patient's awareness of their childhood vaccination history is a method to reduce unnecessary vaccination. It was found that in one area with 100 percent coverage of childhood vaccination, there were 26 clients aged 12-22 with wounds who had received unnecessary tetanus vaccines. The purpose of this study was to study knowledge and awareness of childhood vaccination among junior high school students who recently received the last tetanus vaccine during the sixth grade.

Methods: This was a descriptive study in 228 junior high school students in extended schools Non Thai District in NakhonRatchasima province using self-administrated questionnaire. Descriptive statistics were analyzed.

Results: Only 53.2% of respondents were aware of their childhood vaccines. Among the respondents who reported that they had received vaccines in childhood, 38.3% knew from their parents, 32.7% knew from their vaccination records, and 29% knew about vaccines from their teachers.

Conclusion: The results show that there are slightly more than half of junior high school students know their vaccination history.

สรุป: พบว่ามีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนมากกว่าครึ่งที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการได้รับวัคซีนในวัยเด็ก

ศรีนครินทร์เวชสาร 2560; 32(6): 579-83. • Srinagarind Med J 2017; 32(6): 579-83.

บทนำ

ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2551 เป็นต้นมาในพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา มีความครอบคลุมของวัคซีนในวัยเด็กอยู่ที่ร้อยละ 100¹ หากแต่ก็ยังมีผู้ป่วยกลุ่มอายุ 12-22 ปี ที่ได้รับวัคซีนบาดทะยักซ้ำ ในกรณีที่เกิดอาการเสี่ยงต่อโรคบาดทะยักตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา จำนวน 26 ราย

การได้รับวัคซีนบาดทะยักซ้ำในช่วงอายุ 12-22 ปี เมื่อเกิดบาดแผลนั้นเป็นการสูญเสียทรัพยากรโดยไม่จำเป็น เนื่องจากการให้วัคซีนบาดทะยักเมื่อเด็กอายุชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะสามารถป้องกันโรคบาดทะยักไปได้อีก 10 ปี² และหากผู้ได้รับบาดเจ็บจำได้ว่าตนได้รับวัคซีนและแจ้งให้แพทย์ผู้ดูแลทราบ การจ่ายวัคซีนที่ไม่จำเป็นนี้จะน้อยลง

จากปัญหานี้จึงเป็นเหตุผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ถึงการได้รับวัคซีนในวัยเด็กของนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ว่ากลุ่มประชากรกลุ่มนี้ทราบหรือไม่ว่า ตนได้รับวัคซีนในวัยเด็กมาครบหรือไม่ และทราบหรือไม่ว่าได้รับวัคซีนป้องกันโรคใดบ้างในวัยเด็ก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบการให้สุขศึกษาในเรื่องนี้ให้กับกลุ่มประชากรต่อไป ก่อนที่จะสำเร็จจากการศึกษาภาคบังคับ

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive study) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ถึงการได้รับวัคซีนในวัยเด็กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยการเลือกโรงเรียนที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถนนโพธิ์ดูแล และโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดตอบเองมี 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล

ส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ และส่วนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับวัคซีนในวัยเด็ก จำนวน 14 ข้อ

จริยธรรมในการศึกษา

โครงการวิจัยได้รับหมายเลขสำคัญโครงการ HE 591464 และการยกเว้นการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ณ วันที่ 25 พฤศจิกายน 2559

การจัดการข้อมูล

การจัดการข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของการนำเข้าสู่ข้อมูลโดยวิธี Data double entry วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows Version 19 เพื่อหาค่าสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ความถี่

ผลการศึกษา

จากการส่งแบบสอบถามให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมาจำนวน 228 ฉบับ มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 201 ราย (ร้อยละ 88.2) สรุปผลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.2 อายุ 13 ปี ร้อยละ 33.8 กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 38.3 เกิดที่โรงพยาบาลประจำอำเภอ ร้อยละ 43.3 วัยเด็กอาศัยอยู่กับบิดา-มารดา ร้อยละ 65.2 และวัยประถมอาศัยอยู่กับบิดา-มารดา ร้อยละ 57.7 (ตารางที่ 1)
2. ข้อมูลการรับรู้วัคซีนในวัยเด็ก พบว่ามีนักเรียนทราบว่าตนเองได้รับวัคซีนในวัยเด็ก ร้อยละ 53.2 โดยทราบจากผู้ปกครอง ร้อยละ 38.3 จากการเห็นประวัติวัคซีนตนเอง ร้อยละ 32.7 และจากครู ร้อยละ 29 ตามลำดับ และไม่ทราบว่าตนเองได้รับวัคซีนในวัยเด็ก ร้อยละ 46.8 (ตารางที่ 2)
3. การรับรู้ถึงการได้รับวัคซีนแต่ละชนิดของนักเรียนนั้นไม่เท่ากัน โดยทราบว่าได้รับ 1) วัคซีน บี ซี จี ร้อยละ 31 2) วัคซีนไวรัสตับอักเสบบี ร้อยละ 18 3) วัคซีนคอตีบ ไอกรณ บาดทะยัก ร้อยละ 54 4) วัคซีนโปลิโอ ร้อยละ 28 5) วัคซีนหัด คางทูม หัดเยอรมัน ร้อยละ 24 6) วัคซีนไข้สมองอักเสบ ร้อยละ 18 และ 7) วัคซีนคอตีบ บาดทะยัก ร้อยละ 59 (รูปที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=201)

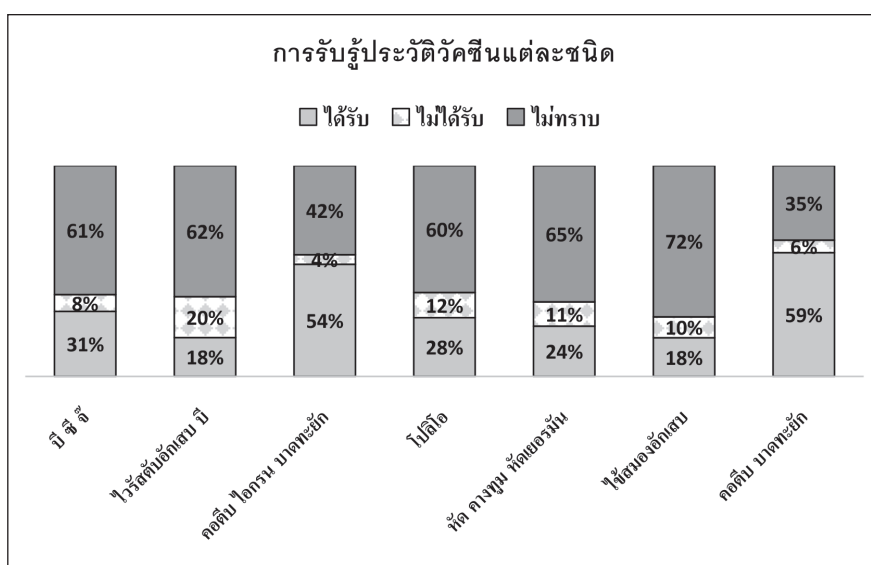
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ	
- ชาย	101 (50.2)
- หญิง	100 (49.8)
อายุ (ปี)	
- 12	15 (7.5)
- 13	68 (33.8)
- 14	57 (28.4)
- 15	58 (28.9)
- 16	2 (1)
- 17	1 (0.5)
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่	
- 1	77 (38.3)
- 2	59 (29.4)
- 3	65 (32.3)
นักเรียนเกิดที่โรงพยาบาล	
- ประจำอำเภอ	87 (43.3)
- ประจำจังหวัด	81 (40.3)
- อื่นๆ	11 (5.5)
- ไม่ทราบ	22 (10.9)
วัยเด็กอาศัยอยู่กับ	
- บิดา หรือมารดา	131 (65.2)
- ปู่ย่า หรือตายาย	60 (29.8)
- พี่น้องของบิดา มารดา	10 (5)
วัยประถมอาศัยอยู่กับ	
- บิดา หรือมารดา	116 (57.7)
- ปู่ย่า หรือตายาย	73 (36.3)
- พี่น้องของบิดา มารดา	11 (5.5)
- อื่นๆ	1 (0.5)

ตารางที่ 2 การได้รับวัคซีนในวัยเด็กของกลุ่มตัวอย่าง (n=201)

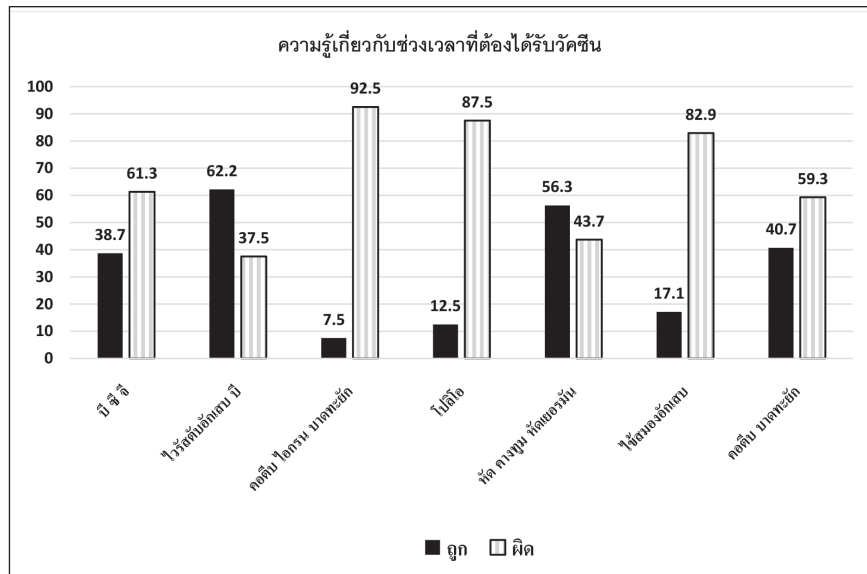
คำถาม	จำนวน (ร้อยละ)
นักเรียนทราบประวัติการรับวัคซีนของตัวเองหรือไม่	
- ทราบ	107 (53.2)
- ไม่ทราบ	94 (46.8)
นักเรียนทราบประวัติการได้รับวัคซีนของตนเองได้อย่างไร	
- ผู้ปกครองบอก	41 (38.3)
- เห็นประวัติวัคซีนตนเอง	35 (32.7)
- คุงบอก	31 (29)
ถ้าถามว่านักเรียนได้รับวัคซีนครบหรือไม่ นักเรียนจะตอบว่า	
- ทราบ	53 (26.4)
- ไม่ทราบ	148 (73.6)

4. ในด้านความรู้เกี่ยวกับช่วงเวลาที่ได้รับวัคซีนแต่ละชนิด พบว่านักเรียนที่มีความรู้ ที่ผิดมากกว่าความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับช่วงเวลาที่ได้รับวัคซีนในวัคซีนทุกชนิด

โดยส่วนใหญ่เด็กนักเรียนมีความรู้ที่ถูกต้องคือ วัคซีน คอตีบ บาดทะยัก ซึ่งได้รับในช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และยังพบว่ามีจำนวนนักเรียนที่มีความรู้ที่ผิดในเรื่องการได้รับวัคซีนในวัยเด็กไม่ครบ โดยที่ในจำนวนนักเรียนที่ทราบว่าได้รับวัคซีนในวัยเด็กครบร้อยละ 53.2 ไม่ครบร้อยละ 23.9 (รูปที่ 2)

รูปที่ 1 การรับรู้ประวัติการได้รับวัคซีนแต่ละชนิด

รูปที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับช่วงเวลาของการรับวัคซีนแต่ละชนิด

วิจารณ์

การรับรู้ประวัติวัคซีนแต่ละชนิดนั้นไม่เท่ากัน โดยที่วัคซีนคอตีบ บาดทะยักซึ่งได้รับในช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการรับสูงสุดแต่ยังคงมีบางส่วนที่ไม่ทราบว่าตนเองได้รับวัคซีนชนิดนี้ ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การรับรู้มีน้อยน่าจะเป็นจากความรู้เกี่ยวกับวัคซีนของนักเรียน และจากการให้ความรู้การได้รับวัคซีนในเด็กจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขยังไม่เพียงพอ

ที่ผ่านมามาการศึกษาเกี่ยวกับวัคซีนของเด็กวัยรุ่นนั้นหาได้ยาก เท่าที่พบบทความทางวิชาการจะกล่าวถึงความครอบคลุมและศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้วัคซีนตัวใหม่วัยรุ่น เช่น Human Papilloma Vaccine และ วัคซีนป้องกันไวรัสตับอักเสบบี บทความที่การรับรู้เกี่ยวกับการได้รับวัคซีนที่พบมักจะเป็นของคนวัยทำงานในประเทศตะวันตก เช่น ในสวีเดนหรือแคนาดาที่พบว่าผู้ใหญ่วัยทำงานมีการรับรู้เรื่องการรับวัคซีนที่แตกต่างกันในแต่ละวัคซีนโดยที่อาสาสมัครสัดส่วนร้อยละ 75.5 ทราบประวัติการได้รับวัคซีนบาดทะยัก ในขณะที่อาสาสมัครสัดส่วนร้อยละ 61.1 ทราบประวัติการได้รับวัคซีนป้องกันไวรัสตับอักเสบบี³

ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะนักวิจัยบางส่วนไม่ได้สนใจการรับรู้เกี่ยวกับการฉีดวัคซีนเพียงอย่างเดียวหากแต่สนใจประเด็นของระดับภูมิคุ้มกันของวัคซีนมากกว่า เช่น งานวิจัยจากห้องฉุกเฉินหนึ่งพบว่าในคนที่มีประวัติการรับวัคซีนบาดทะยักไม่ชัดเจน มีสัดส่วนร้อยละ 86.3 ที่มีระดับภูมิคุ้มกันของบาดทะยักพอเพียง และในกลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา มีสัดส่วนร้อยละ 76 ที่มีระดับภูมิคุ้มกันของ

บาดทะยักพอเพียง แต่อย่างไรก็ตามในการศึกษารังนี้ยังพบว่าในคนที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดบาดทะยัก มีสัดส่วนร้อยละ 60.31 ที่ได้รับวัคซีนยังไม่ครบ⁴

ปัญหาที่อาจเกี่ยวข้องกับการรับรู้เรื่องวัคซีนที่ไม่ดีพออาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องครอบคลุมของการรับวัคซีนแบบรณรงค์ได้ ดังเช่นการรณรงค์วัคซีนคอตีบ บาดทะยักสำหรับประชากร 20-50 ปี ในช่วงการรณรงค์ในจังหวัดสิงห์บุรี มีความครอบคลุมเพียงร้อยละ 51.36 จากเป้าหมายร้อยละ 85 ซึ่งถึงแม้สาเหตุที่ประชาชนไม่ไปรับวัคซีนคือ ไม่มีเวลาและไม่ทราบว่ามีการรณรงค์ แต่สาเหตุดังกล่าวที่แสดงถึงความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของวัคซีนที่น้อยได้

สรุปและเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพียงร้อยละ 53.2 ที่ทราบว่าตนเองได้รับวัคซีนในวัยเด็ก ดังนั้นบุคลากรทางสาธารณสุขควรเพิ่มเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการได้รับวัคซีนในวัยเด็ก ในงานอนามัยโรงเรียนสำหรับเด็กในชั้นประถมศึกษาตอนต้นและปลายก่อนจะจบการศึกษาภาคบังคับต่อไป

ในด้านการศึกษาในอนาคต ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มประชากรกลุ่มอื่นเช่นในเขตเมือง และควรมีการศึกษาเชิงวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยสำคัญและค่าอิทธิพลที่ส่งผลต่อการรับรู้การได้รับวัคซีนในวัยเด็ก เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการได้รับวัคซีนในวัยเด็ก ให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รุ่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ที่อนุเคราะห์ ด้านข้อมูลสำหรับการวิจัย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูประจำชั้น โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ทุกโรงเรียน ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสใน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ทุกคนที่ให้ความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. รายงานความครอบคลุมของวัคซีนในวัยเด็ก. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา; 2560.
2. ตำราวัคซีนและการสร้างภูมิคุ้มกันโรค ปี 2556. กุลกัญญา โชคไพบุลย์กิจ, เกษวดี ลาภพระ, จุฑารัตน์ เมฆมัลลิกา, วิฑิตอร นาคบุญญา, อัจฉรา ตั้งสถาพรพงษ์, บรรณารักษ์. สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข; 2556.

3. LeeCY, Naguel C, Gyurech D, Duvoisin N, Schilling J. Awareness of vaccination status and its predictors among working people in Switzerland. BMC Public Health 2003; 3: 18.
4. Talan DA, Abrahamian FM, Moran GJ, Mower WR, Alagappan K, Tiffany BR, et al. Tetanus immunity and physician compliance with tetanus prophylaxis practices among emergency department patients presenting with wounds. Ann Emerg Med 2004; 43: 305-14.
5. วันดี วิรัสสะ, สมควร เสนลา. การสำรวจความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนคอตีบ-บาดทะยัก (dT) ในกลุ่มประชาชนอายุ 20-50 ปี จังหวัดสิงห์บุรี ปี พ.ศ. 2558. วารสารควบคุมโรค 2558; 41: 309-19.

